

**Unapređenje znanja ljudi
najbolji je način sprečavanja
mnogih bolesti.**

**Bolesti i njihove komplikacije
često su posljedice neznanja.**

...u znanju je moć

Izdavač:

Nastavni zavod za javno zdravstvo Primorsko-goranske županije

Odgovorni urednik:

Prof.dr.sc. Vladimir Mićović, dr.med.

Glavni urednik:

Mr.sc. Suzana Janković, dr.med.

Uredništvo:

Helena Glibotić Kresina, dr.med.

Radojka Grbac

Nada Pirizović

Nevenka Vlah

Recenzent:

Mr.sc. Danijela Mozetič Vrdoljak, dr.med.

Lektor:

Vjekoslava Lenac, prof.

Tisak:

Gradska tiskara, Osijek

Naklada:

30 000 primjeraka

Knjižica je izdana u sklopu programa
"Prevenција i rano otkrivanje raka vrata maternice
u žena Primorsko-goranske županije".

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Sveučilišne knjižnice Rijeka
pod brojem 120426007 ISBN 978-953-7603-00-7

PREPORUKE ZA ZDRAV SPOLNI ŽIVOT

- ♥ **Vodite računa o održavanju pravilne higijene spolnih organa, pri pranju koristite vodu i sredstva namijenjena za održavanje spolne higijene. Pri tome izbjegavajte gelove ili sapune za tuširanje tijela.**
- ♥ **Nosite pamučno donje rublje.**
- ♥ **Ne stupajte u spolne odnose bez zaštite (kondoma) s osobama koje ne poznajete dovoljno. Kondom, osim sprečavanja trudnoće, štiti i od spolno prenosivih bolesti.**
- ♥ **Izbjegavajte često mijenjanje spolnih partnera.**
- ♥ **Razgovarajte s partnerom o spolno prenosivim bolestima i pri tome budite iskreni.**
- ♥ **Redoviti ginekološki pregledi najbolja su zaštita vašeg spolnog zdravlja. S tako malo truda – odlaskom kod svog ginekologa jednom godišnje, činite neizmjereno veliku uslugu svome zdravlju!**
- ♥ **Kod posjete ginekologu, razgovarajte s njim ili njom o svim pitanjima koja vas zanimaju u vezi s vašim spolnim zdravljem, Papa-testom, rizikom od raka vrata maternice i drugim nedoumicama koje vas muče. Zapamtite da je liječnik ginekolog vaš partner u čuvanju zdravlja i borbi protiv ginekoloških bolesti!**
- ♥ **Papa-test učinjen jednom godišnje smanjuje rizik smrti od raka vrata maternice za 90 posto! Zbog toga je Papa-test izuzetno važan: prvi nakon početka aktivnog spolnog života, a kasnije prema uputama liječnika.**
- ♥ **Svaki simptom spolne infekcije treba shvatiti ozbiljno i ne treba odlagati liječničku pomoć.**

Za sprečavanje raka vrata maternice presudna je prevencija, odnosno redoviti ginekološki pregledi s uzimanjem Papa-obriska.

Otkrivanjem Papa-testa ostvaren je velik napredak u ranom dijagnosticiranju raka vrata maternice. Redoviti ginekološki pregledi najučinkovitiji su način ranog otkrivanja abnormalnosti na stanicama vrata maternice koje mogu biti prvi znak raka. Papa-test neće spriječiti zarazu HP virusom, ali će pomoći u ranom prepoznavanju znakova bolesti. To omogućava da liječenje počne brzo i završi uspješno. Mnogi su životi spašeni zahvaljujući tome što je bolest prepoznata navrijeme.

Smjernice

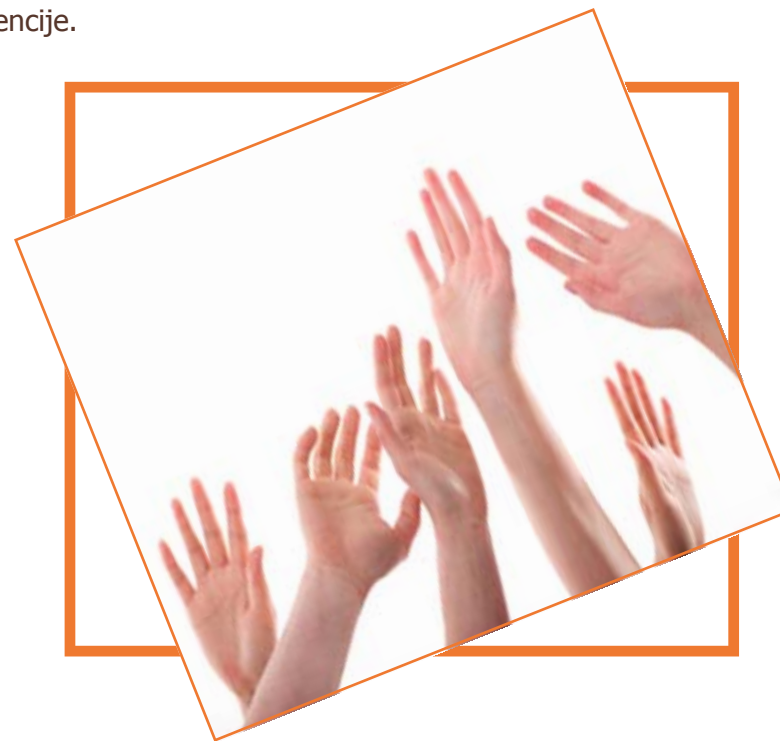
Sve žene starije od 20 godina trebale bi redovito odlaziti na ginekološke preglede i Papa-test. Prema Europskim ginekološkim smjernicama, svakoj spolno aktivnoj ženi preporučuje se da svake treće godine napravi Papa-test, ako njen ginekolog ne odluči drukčije. Budući da u Hrvatskoj te smjernice još nisu službeno prihvaćene, u našoj se zemlji još uvijek preporučuje da se žene jednom godišnje ginekološki kontroliraju.

I one koje su prošle menopauzu, ili one kojima su podvezani jajovodi, također trebaju obavljati ginekološki pregled i Papa-testiranje. Ako niste sigurni trebate li obaviti Papa-testiranje, razgovarajte o tome sa svojim ginekologom.

Idealno bi bilo da svaka žena jednom godišnje ode svom ginekologu na sistematski pregled i učini Papa-test jer je to najvažnija pretraga u prevenciji raka vrata maternice.

Zaštita zdravlja spolnog sustava žene predstavlja dio općih ljudskih prava, a uključuje pravo na slobodno i svjesno odlučivanje o najpovoljnijem vremenu za roditeljstvo, na dostupnost informacija i sredstava za kontracepciju, pravo na najviše standarde zaštite spolnog i reproduktivnog zdravlja. Ona znači pravo društva na edukaciju o spolnosti i reprodukciji, na prevenciju, dijagnostiku i liječenje različitih bolesti i poremećaja kao i na prevenciju spolnog zlostavljanja.

Polazeći od tih postavki, nastala je ova brošura kojoj je svrha informirati ženu o važnosti zaštite spolnog zdravlja, upoznati ženu s najčešćim spolnim infekcijama, rakom vrata maternice i načinom njegove prevencije.

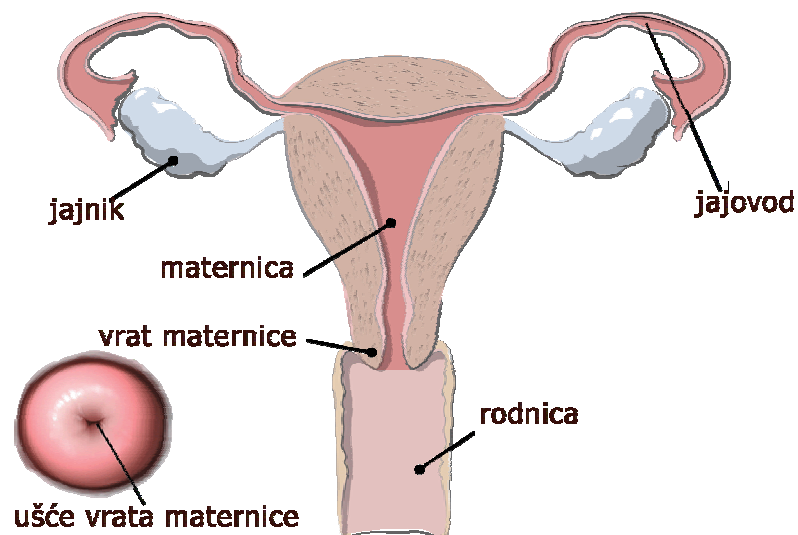
Ženski se spolni organi dijele na **vanjske i unutrašnje**.

U vanjske spolne organe spadaju:

- velike usne (labia maiora),
- male usne (labia minora),
- Bartolinijeve žlijezde,
- dražica (clitoris).

U unutrašnje spolne organe spadaju:

- rodnica (vagina),
- maternica (uterus),
- jajovodi (tuba uterina),
- jajnici (ovarai).

RODNICA (vagina)

Rodnica je mišićna cijev koja spaja vrat maternice s vanjskim spolovilom.

Važno je napomenuti da se kod većine žena kod kojih postoje promjene na stanicama vrata maternice neće razviti rak, ali kod nekih se to može dogoditi.

Zbog toga je neophodno pratiti sve abnormalne nalaze Papa-testa, da bi, ako je to potrebno, liječenje moglo započeti što ranije. Što ranije započne liječenje, veća je mogućnost uspjeha!

Ako je bolest dokazana, potrebno je dalje liječenje: Na raspolaganju su različite metode liječenja. Sve su podjednako učinkovite, a odluku o tome koja će biti primijenjena donosi ginekolog, na osnovi svih prethodnih nalaza i pregleda.

Moguće je razlikovati nekoliko nalaza Papa-testa:

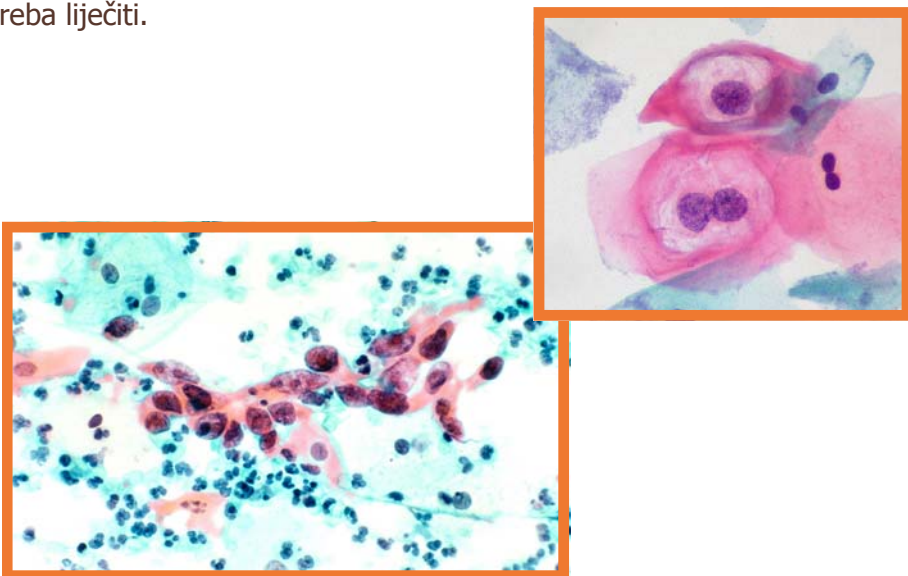
Uredan nalaz – znači da pločaste stanice izgledaju sasvim uobičajeno. U tom slučaju treba nastaviti s redovnim pregledima.

ASC-US (minimalne citološke promjene) – taj nalaz ukazuje na prisutnost stanica vrata maternice koje ne izgledaju potpuno u redu, ali nisu sasvim promijenjene. U tom se slučaju preporučuje dalja kontrola.

ASC-H (sumnja na jake citološke promjene) – nalazom su utvrđene stanice vrata maternice koje ne izgledaju potpuno u redu te ukazuju na sumnjive promjene koje zahtijevaju liječenje. U tom se slučaju preporučuje stroža kontrola.

LSIL (citološke promjene niskog stupnja) – taj nalaz ukazuje na to da su prisutne stanice vrata maternice koje su umjereno promijenjene. Takve promjene treba ozbiljno pratiti jer se neke žene s tim nalazom trebaju podvrgnuti liječenju. Nalaz se označava i kao CIN I.

HSIL (citološke promjene visokog stupnja) – ukazuje na prisutnost stanica vrata maternice koje su jako promijenjene. Takve se promjene mogu označiti i kao CIN II ili CIN III. Većinu žena s tim tipom nalaza treba liječiti.

MATERNICA (uterus)

Maternica je šuplji mišićni organ. Izgrađena je od unutrašnje površine (endometrij), mišićne stijenke (miometrij) te vanjskog sloja (perimetrij). Smještena je u sredini male zdjelice; ispred nje se nalazi mokraćni mjehur, a iza nje debelo crijevo. Ima oblik i veličinu naopako okrenute kruške. Na maternici se razlikuju dva dijela:

tijelo maternice (corpus uteri) i vrat maternice (cervix uteri).

Tijelo maternice

Unutrašnju površinu tijela maternice oblaže sluznica koja se mijenja tijekom menstrualnog ciklusa. To je i mjesto na kojem se oplođena jajna stanica ugnijezdi na početku trudnoće. Mišićni zid omogućava trudove i porođaj.

Vrat maternice

Vrat maternice ulazni je dio u maternicu, vidljiv je u rodnici i dostupan oku tijekom ginekološkog pregleda. On povezuje vanjske i unutrašnje ženske spolne organe, ima važnu ulogu u trudnoći i porodu. Unutrašnjost vrata maternice obložena je sluznicom, a sadrži žlijezde koje luče cervikalnu sluz. Njeno se lučenje mijenja tijekom pojedinih faza menstrualnog ciklusa.

Površina vrata maternice pokrivena je plosnatim, tankim stanicama, koje se nazivaju skvamozne (pločaste) stanice. Te stanice čine veći dio uzorka koji se uzima za Papa-test.

JAJOVODI (tuba uterina)

Jajovodi su cjevasti, parni organi. Povezani su s gornjim dijelom maternice i smješteni na oba njena kraja. U njima se zbiva oplodnja, odnosno spajanje ženske (jajašca) i muške (spermija) spolne stanice.

JAJNICI (ovariji)

Jajnici su parni, ovalni organi slični bademu. Smješteni su na krajevima jajovoda. Građeni su od vezivnog tkiva u kome se nalaze jajne stanice i folikuli. Izlučuju spolne hormone: estrogen i progesteron.

Samopregled vanjskih spolnih organa jednostavan je pregled kojim sami provjeravate ima li znakova ili simptoma koji mogu označiti prisutnost spolne bolesti. Prije no što počnete pregled važno je da znate kojim ćete riječima opisati vanjski spolni organ.

Pubične ili stidne dlake pokrivaju sprijeda jastučić masnog tkiva - Venerin brijeg. Dlake se nastavljaju prema natrag, između nogu i pokrivaju velike usne. Velike usne okružuju i pokrivaju unutarnje, male usne koje nisu pokrivene dlakama. Na prednjem dijelu malih usana, odmah ispod Venerina brijega, nalazi se klitoris. Klitoris je pokriven kožnim naborom koji čini prednji spoj malih usana i može se vidjeti ako se taj nabor povuče. Odmah iza tog spoja, skriven između malih usana, nalazi se otvor mokraćovoda. Iza njega slijedi veći otvor - otvor rodnice.

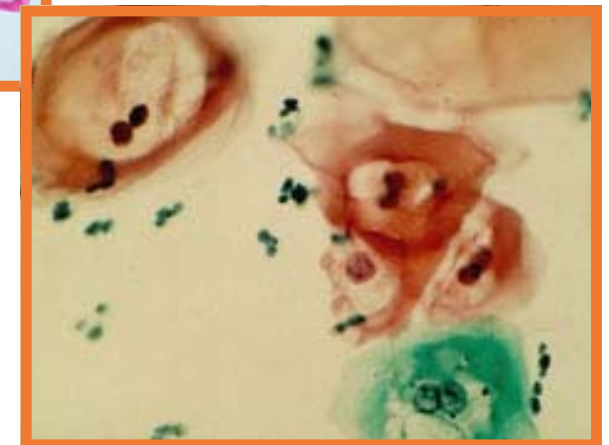
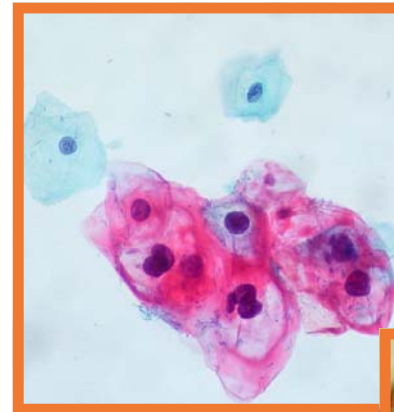
Sada možete početi samopregled. Dobro operite ruke. Skinite se i počnite s pregledom maljavog dijela Venerina brijega prema dolje. Možete si pomoći zrcalom, u položaju koji vam odgovara. I sa zrcalom će vam možda biti teško pregledati područje od otvora mokraćovoda prema natrag. Počnite razmicanjem stidnih dlaka prstima. Pažljivo potražite kvržice, ranice, mjehuriće na koži. Mjehurići i kvržice nekada mogu biti crveni, nekada sasvim svijetli. Mogu izgledati i kao prištići. Kvržice i mjehurići mogu se otvoriti u ranice. Ako vidite bilo što nalik opisanome, javite se liječniku.

Nadalje, potražite bradavice. Spolne bradavice mogu izgledati kao bradavice na bilo kojem drugom dijelu tijela. Na početku mogu biti sitne, a zatim se razviti u karfiolaste tvorevine. Neke je teško vidjeti prostim okom. Ako uočite da bilo kakva kvržica raste, bez obzira kako sporo, neka je pregleda liječnik.

Abnormalni nalaz vrlo rijetko znači da se radi o raku vrata maternice, a za tu abnormalnost može biti više uzroka:

- nedavni spolni odnos,
- ispiranje rodnice,
- gljivice ili druge infekcije, npr. herpes,
- trudnoća ili pobačaj,
- neki lijekovi,
- hormonalne promjene,
- tipovi HPV-a koji uzrokuju genitalne bradavice.

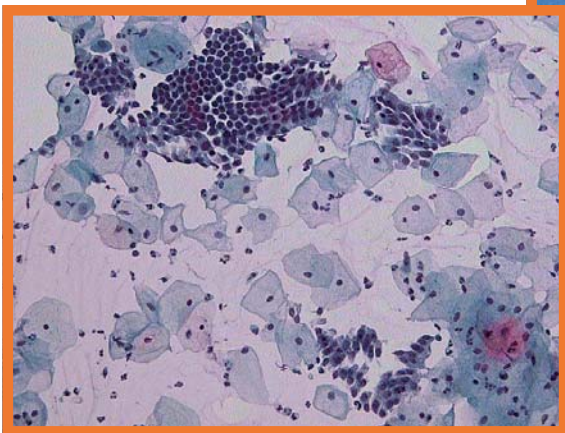
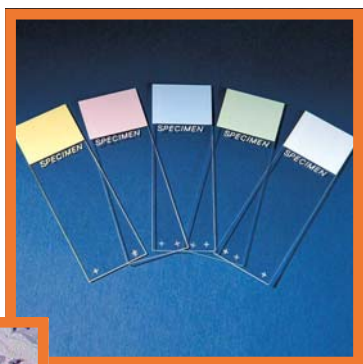
Takav rezultat ne znači nužno liječenje. Neke će promjene proći i same od sebe, a za neke će se morati napraviti dodatne pretrage ili se dodatno liječiti.

Nalaz Papa-testa

Površina vrata maternice pokrivena je plosnatim stanicama koje se nazivaju skvamoznim (pločastim) stanicama. Te stanice čine najveći dio uzorka koji se uzima za Papa-test.

Ponekad nalaz Papa-testa pokazuje da neke od stanica vrata maternice izgledaju abnormalno. Zbog toga ne treba paničariti! To znači da su stanice promijenile normalan izgled, veličinu ili su poredane drukčije nego je to uobičajeno. To ne znači odmah i da su one kancerozne.

Nakon pregleda pubične regije, razmaknite velike usne i pažljivo pogledajte nabor kože oko klitorisa. Onda lagano povucite taj nabor i otkrijte klitoris. Opet potražite kvržice, ranice, mjehuriće ili bradavice.

Slijedi pregled malih usana s obje strane – vanjske i unutarnje te oko ušća mokraćovoda i rodnice. Dublje od toga ne preporučujemo da sami pregledavate. Neki znakovi spolno prenosivih bolesti mogu se razviti unutar rodnice, uz ušće maternice, daleko od pogleda. Zato, ako ste imali spolni odnos s osobom za koju sumnjate da može imati spolno prenosivu bolest, otiđite liječniku iako sami niste otkrili nikakve znakove bolesti.

Nakon pregleda, obratite pažnju i na ostale znakove spolno prenosivih bolesti. Neke su bolesti praćene iscjetkom iz rodnice. Iako mnoge žene povremeno imaju iscjedak iz rodnice, naučite razlikovati običan od onog kod bolesti. Iscjedak tada može biti gust, žućkast, posebnog mirisa. Može se javiti bol i pečenje kod mokrenja, bol u maloj zdjelici, krvarenje između menstruacija ili svrbež oko rodnice i u njoj.

Ako primijetite bilo koji od tih simptoma, bez obzira na to kako oskudan bio, otiđite liječniku. Možda imate spolnu bolest. Jedini način da budete sigurni je da vas pregleda liječnik. Morate znati da su simptomi katkada tako oskudni da se mogu previdjeti, ili može izgledati da su nestali. Bez obzira na to, vi ste možda zaraženi i možete zarazu prenijeti na treću osobu. Simptomi spolno prenosivih bolesti ne moraju se razviti tjednima i mjesecima nakon spolnog kontakta sa zaraženom osobom.

Zato, ako ste spolno aktivni, redovito odlazite liječniku. Između liječničkih pregleda redovito obavljajte samopreglede, kako biste navrijeme uočili znakove bolesti. Ako bilo što posumnjate, ne čekajte. Otiđite liječniku.

Menstruacija je cikličko krvarenje iz maternice, koje je pod utjecajem žlijezda s unutrašnjim lučenjem. Oko 14. dana menstrualnog ciklusa u spolno zrelih žena, uzajamnim djelovanjem spolnih hormona hipotalamusa, hipofize, jajnika, dolazi do pucanja folikula (mjehurića) i jajna se stanica izbacila u trbušnu šupljinu te kroz jajovode dopijeva do maternice. Taj se proces naziva ovulacijom i predstavlja fazu menstrualnog ciklusa u kojoj je izbačena jajna stanica spremna za oplodnju, a žena za trudnoću. Ako oplodnja izostane, jajna stanica propada, razina spolnih hormona opada i nastaje ljuštenje unutrašnjeg sloja maternice. Krv, unutrašnji sloj maternice izlučuje se kroz rodnicu u obliku menstrualnog krvarenja. Menstrualni ciklus je razdoblje između dvije menstruacije. Prvi dan menstrualnog krvarenja računa se kao početak menstrualnog ciklusa, a kraj menstrualnog ciklusa je dan prije početka sljedećeg krvarenja.

Menstrualni se ciklus dijeli u tri faze:

- folikularna faza započinje nastupom menstrualnog krvarenja,
- ovulacijska faza nastaje obično između 10. i 16. dana prije sljedeće menstruacije, a traje jedan do tri dana i završava ovulacijom, izbacivanjem jajne stanice iz jajnika, koja kroz jajovode dopijeva do maternice,
- luteinska faza nadovezuje se na ovulacijsku, traje 13 do 14 dana; u toj je fazi maternica spremna prihvatiti oplođenu jajnu stanicu, ako je u to vrijeme došlo do oplodnje; ako do nje ne dođe, ciklus se ponavlja.

Prva se menstruacija naziva menarha, a najčešće nastupa kod djevojčica u dobi od 10 do 13 godina. Menstrualni ciklus završava menopauzom, koja obično nastupa nakon 50. godine života.

Kako bi rezultat Papa-testa bio uspješan:

- obrisak se ne bi trebao uzimati tijekom mjesečnice,
- dva dana prije pretrage ne bi trebalo koristiti tampone ni vaginalete,
- 24 sata prije Papa-testa treba izbjegavati spolni odnos.

Otkriju li se promjene dovoljno rano, to ženi omogućuje pošteno, jednostavno, dobro podnošljivo i relativno lako liječenje.

Uzimanje obriska rijetko može izazvati nelagodu, ali ne uzrokuje nikakvu bol te je vrlo jednostavno i kratko traje.

Točnost je Papa-testa oko 75-80%, a u kombinaciji s drugim metodama (kao što je HPV test) točnost raste do 95%.

Papa-test i kako se izvodi

Papa-test (uzimanje citološkog razmaza metodom po Papanicolaou) test je probira (screening test) koji služi za otkrivanje upale, uzročnika infekcije, abnormalnosti stanica i zloćudnih promjena stanica vrata maternice i okolnog područja. Osnova je toga testa pronaći promijenjene stanice vrata maternice u ranom stadiju, kada se još mogu lako odstraniti, tako da se ne razviju u rak.

Papa-test se izvodi jednostavno, brzo i bezbolno, neposredno poslije menstruacije, pa do sredine ciklusa. Ginekolog uzima tzv. obrisak vrata maternice, koji se zatim laboratorijski ispituje. To je obrisak nježno postruganih površinskih stanica vrata maternice. Taj postupak radi ginekolog koristeći posebnu četkicu. Uzorak se razmazuje na prethodno označeno stakalce, koje se potom šalje u citološki laboratorij, gdje ga educirani stručnjaci, citotehnolozi i liječnici specijalisti citologije promatraju pod mikroskopom. Nalaz se potom upisuje na poseban formular i šalje ginekologu. Dužnost je svakog ginekologa da izvijesti pacijenticu i objasni joj rezultat njenog Papa-testa.

Spolno prenosive bolesti

Spolno prenosive bolesti zarazne su bolesti koje se prenose bilo kojim oblikom spolnog kontakta. One predstavljaju globalni javno-zdravstveni problem zbog njihove proširenosti, komplikacija te velikih troškova za njihovo liječenje.

Rizik za nastanak spolno prenosivih bolesti najveći je među onima koji često mijenjaju seksualne partnere te stupaju u spolni odnos bez zaštite (kondoma).

Najčešći simptomi spolnih infekcija jesu: iscjedak iz rodnice ili uretre, bolni snošaj, peckanje, svrbež ili bol u području vanjskog spolovila. Kako težina simptoma ne mora biti sukladna težini infekcije i njenim posljedicama, posjet liječniku ne treba odgađati.

Uzročnici spolnih infekcija mogu biti različiti. Danas su poznate brojne spolne infekcije uzrokovane bakterijama, virusima, protozoima, gljivicama, parazitima (*Chlamydia trachomatis*, *Trichomonas vaginalis*, *Gardnerella vaginalis*, Humani papiloma virus, HIV, Herpes simplex tipa 2, *Candida albicans*).

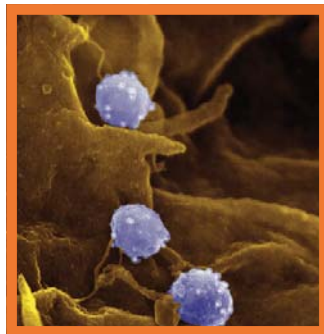

Klamidijska infekcija

Klamidijska infekcija vrlo je raširena spolno prenosiva bolest uzrokovana bakterijom *Chlamydia trachomatis*. Infekcija najčešće ne izaziva nikakvih zdravstvenih tegoba zbog kojih bi se potražila liječnička pomoć te se naziva tihom upalom.

Kod muškarca se zamjećuje crvenilo, peckanje i pojačan iscjedak iz uretre. Žene imaju posve nespecifične znakove, u obliku pojačanog iscjetka i osjećaja iritantnosti rodnice.

Neliječena klamidijska infekcija može se proširiti na druge dijelove spolnog sustava te uzrokovati ozbiljne posljedice.

Genitalni herpes

Genitalni herpes je spolno prenosiva bolest uzrokovana herpes simpleks virusom tipa 2. Zaražena osoba može pokazivati znakove bolesti ili biti asimptomatski nositelj virusa. Karakteristični su znakovi bolesti mjehurići na vanjskim spolnim organima i okolnom području. Promjene na koži prati lokalna bol i osjetljivost, pečenje pri mokrenju, pojačan iscjedak iz rodnice žena i uretre muškarca te opći simptomi (povišena tjelesna temperatura, glavobolja itd.).

Postavljanje dijagnoze bolesti

Dijagnoza bolesti postavlja se na temelju ginekološkog pregleda - citološkog nalaza (Papa-testa), kolposkopije, biopsije, konizacije.

Promjene u stanicama vrata maternice razvijaju se polagano, tako da je nekada potrebno i više od 10 godina da se rak razvije. Tada je postavljanje dijagnoze, nažalost, prekasno, jer je rak već uznapredovao.

Većina žena koje obole od raka vrata maternice zapravo nisu nikada napravile Papa-test ili ga barem nisu napravile u posljednjih pet godina.

Dokazano je da povećan rizik od nastanka karcinoma vrata maternice imaju žene koje počinju spolni život prije 18. godine života te žene koje imaju veći broj seksualnih partnera.

Također, opasnost za nastanak raka vrata maternice imaju i žene čiji su partneri rano stupili u seksualne odnose i tijekom života imali više seksualnih partnerica.

I kod žena koje pet ili više godina koriste oralnu kontracepciju postoji nešto veći rizik za pojavu raka vrata maternice, ali većina znanstvenika to ne dovodi u vezu s izravnim učinkom kontraceptiva, nego s rjeđim korištenjem prezervativa i slobodnijim seksualnim ponašanjem.

Simptomi bolesti

Simptomi raka vrata maternice nespecifični su i rijetki. Zbog odsustva simptoma, ta se bolest naziva i tihom bolesti.

Predstadij raka vrata maternice ne daje nikakve simptome, u ranom stadiju simptomi su rijetki, dok uznapredovali stadij najčešće prate sljedeći simptomi:

- nepravilno krvarenje,
- krvarenje između dva menstrualna ciklusa,
- krvarenje nakon spolnog odnosa,
- neuobičajen iscjedak,
- bolovi u donjem dijelu trbuha.

Bitno je da, ako žena primijeti bilo koji od tih simptoma, odmah potraži pomoć svog ginekologa.

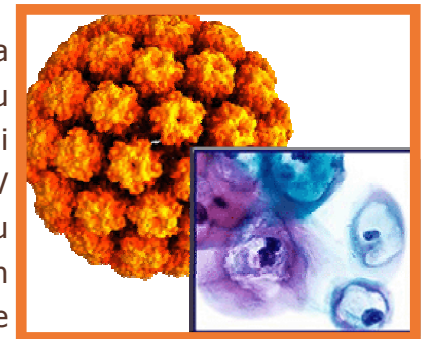
Humani papiloma virus (HPV)

HPV je skupina malih jednostavnih virusa koji, da bi preživjeli, trebaju stanicu domaćina.

Godine 1997. Svjetska zdravstvena organizacija dovela je u izravnu vezu onkogene tipove humanog papiloma virusa (HPV) s nastankom raka vrata maternice.

Poznato je stotinjak tipova HPV-a, od koji tridesetak napada sluznicu genitalnog trakta. Ostali uzrokuju brojna stanja koja nisu vezana za genitalnu sluznicu, kao npr. bradavice na rukama. Imunološki sustav najčešće se vlastitim snagama lako oslobodi tog virusa. Međutim, to ne uspijeva svaki organizam!

Tipovi humanog papiloma virusa (HPV) koji napadaju genitalnu sluznicu mogu se podijeliti na niskorizične i visokorizične. Visokorizični tipovi HPV nazivaju se onkogeni tipovi i izravno su vezani za rak vrata maternice. Ima ih petnaestak, a za rak vrata maternice najvažniji su tipovi 16 i 18.

Humani papiloma virus vrlo je proširen i lako se prenosi. Može se prenijeti tijekom spolnog odnosa. Infekcija je moguća i samo kontaktom «kože na kožu» u genitalnom području. Iako su kondomi učinkovito sredstvo u borbi protiv većine spolno prenosivih bolesti te smanjuju opasnost od HPV - infekcije, oni ne nude potpunu zaštitu upravo zato što virus može biti prisutan i na predjelima kože koji nisu zaštićeni.

Infekciju HPV-om treba smatrati znakom upozorenja iako sve inficirane žene neće razviti rak vrata maternice. Redovita ginekološka kontrola i testovi probira (Papa-test) omogućuju da se bilo kakve promjene vrata maternice otkriju navrijeme.

Što je rak vrata maternice?

Rak vrata maternice važan je javnozdravstveni problem kod žena. To je ozbiljna bolest koja nastaje u vratu maternice (cervix uteri) - granici između tijela maternice i rodnice.

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, rak vrata maternice je kod žena mlađih od 45 godina drugi malignom po učestalosti na svijetu, odmah nakon raka dojke. Ujedno čini 70% svih genitalnih karcinoma. Osim toga, to je po smrtnosti treći rak u žena nakon raka dojke i pluća. Širom svijeta od te vrste malignoma svake dvije minute umre jedna žena.

U Hrvatskoj obuhvaća 4% svih novootkrivenih malignih bolesti u žena, odnosno 24% svih ginekoloških karcinoma, što godišnje čini 17% novih slučajeva raka na 100 000 žena.

Razvoj raka vrata maternice

Rak nastaje kada se stanice vrata maternice, uz prisustvo virusa visokog rizika i uz oslabljen imunološki odgovor domaćina, promijene i počnu nekontrolirano rasti. Promjene se, srećom, odvijaju godinama i redovitim se ginekološkim pregledima mogu navrijeme otkriti.

Rak vrata maternice rijetko pokazuje simptome pa se naziva i «tiha» bolest.

Međutim, važno je naglasiti da je to rak koji se može jednostavno otkriti i spriječiti. Redovit odlazak na ginekološke preglede vrlo je pouzdana, a k tome jednostavna mjera kojom se ova bolest može navrijeme otkriti.

Zahvaljujući probiru Papa-testom, rak vrata maternice može se izbjeći. Ako se otkrije navrijeme, s velikim se uspjehom može liječiti.

Rizični faktori za nastanak raka vrata maternice

Tijekom posljednjih tridesetak godina znanstvenici širom svijeta dokazali su da je glavni uzrok nastanka raka vrata maternice virus koji se naziva humani papiloma virus (HPV). Taj je virus izoliran u 99,7% svih žena koje su oboljele od raka vrata maternice. Niti jedna vrsta raka nema tako čvrstu uzročno-posljedičnu vezu s nekim danas znanim uzročnikom, kao što to imaju HPV i rak vrata maternice.

Zapravo, gotovo 80% spolno aktivnih žena tijekom života zaraženo je nekim od tipova HPV-a. Dobro je što se naš imunološki sustav bori protiv većine HPV-infekcija, tako da nismo ni svjesni da ih imamo. Većina infekcija spontano prolazi, ali ponekad nije tako, pa onkogeni tip HPV-a ostane u vratu maternice i uzrokuje rak.

Ostali rizični faktori

U tijeku ispitivanja koje je provedeno na ženama diljem svijeta utvrđeni su faktori rizika koji mogu dovesti do pretvorbe normalnih stanica cerviksa (vrata maternice) u abnormalne ili kancerozne.

Rizični faktori jesu:

- rani seksualni kontakt,
- česta promjena partnera, promiskuitet,
- loša genitalna higijena,
- niži socijalno-ekonomski status,
- infekcija s HSV-2 (herpes simplex virus),
- veći broj poroda,
- pušenje.